WASHINGTON D C

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LVII. Ч. 230. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 4-го ЖОВТНЯ 1949. — No. 230. JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, OCTOBER 4, 1949. VOL. LVII.

ТРИ ЦЕНТИ в Злуч. Держ. Америки ПЯТЬ ЦЕНТІВ Закордоном — Тел. „Свободи": BErgen {4-0807, 4-0237} — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. — THREE CENTS in the U. S. of America FIVE CENTS Elsewhere

ЗМАГАННЯ ДО СКОРОЧЕННЯ ЧАСУ ПРАЦІ ЗА ТУ САМУ ПЛАТНЮ

Ст. Пол, 2 жовтня. — У передодні конвенції Американської Федерації Праці екзекутивна рада цієї організації оприлюднила думку, що прийшов час скоротити день і тиждень праці без скорочування платні, хіба, що можна осягнути одно й друге водночас. Це потрібне на те, щоб дати робітникам більше часу на відпочинок і збільшити кількість станків праці для безробітних. Рішення екзекутивної ради є вказівкою для юній, за що вони мають вести переговори при відновлюванні контрактів.

Теперішній загально прийнятий час праці є 44-годинний тиждень, складений з пяти днів по вісім годин. Робітничі організації вже від довшого часу обговорювали скорочення тижня праці до 35 годин, складеного з пяти днів по сім годин. Доручуючи сьоми-годинний день, екзекутивна рада Американської Федерації Праці, складена з 15 осіб, стверджує, що при скороченому дні праці країна продукує більше предметів і дістає кращу обслугу. Якщо нація хоче втримати стандард продукції, треба дати робітникові більше часу до відпочинку — оце заключення екзекутивної ради.

ДАЛЬШЕ ФЕДЕРАЛЬНЕ ПОСЕРЕДНИЦТВО В СТРАЙКАХ.

Питсбург, 2 жовтня. — Головні урядові посередники провели ввесь день на нарадах, щоб начеркнути напрям акції для можливого примирення обох сторін як у страйку вуглекопів, так і в страйку сталевих робітників. Не зважаючи на добрі наміри, вони холодно оцінюють настрій робітників і підприємців і знають, що довести до згоди не буде легкою справою.

У вугільній промисловості слідна зміна в тому напрямку, що шахтярі твердого вугілля і шахтярі мякого вугілля на захід ріки Мисисипі вертаються до праці, південні шахти далі обняті страйком. Назагал ще 380,000 майнерів страйкує дальше. Страйк у сталевій промисловості щойно розмахується надобре, коли президент Труман заявив, що більше не буде вмішуватися до страйку. Оба страйки мають рішальний вплив на вислід продукції в тій самій ділянці, бо без вугілля не можна продукувати сталі й заліза.

НЕПОРОЗУМІННЯ МІЖ ГЕНЕРАЛАМИ В КРАЄВІЙ ҐВАРДІЇ.

Вашинґтон. — Сварня між начальними генералами в Краєвій Ґвардії дійшла до такого напруження, що ген. Джорджа Дж. Фінча, начальника повітряного відділу цієї служби, усунено з його становища, одначе негайно після того секретар оборони Луїс Джансон назначив його наново на його пост. Сварні не вдалося втримати в тайні тому, що новинку про неї подав щоденник Вашинґтон Повст. Команда армії потвердила існування самої сварні й усунення генерала зі становища, коли він самий не хотів уступити.

ЗНАЙШЛИ ЛЕДОВІ ХРОБАКИ.

Ню Йорк. — Експедиція, яка щойно повернулася зі студій ледняків на Аласці, привезла неоспоримі докази, що справді існують „ледові хробаки", яро які вже від довшого часу були вісті. Експедицію переводив Арктичний Інститут Північної Америки. Його директором є Волтер А. Вуд.

СЕН. ДОЛЕС ПРО ДОЛЮ ЗАХІДНОЇ КРАЇНИ.

Ню Йорк. — З нагоди Дня Пулаского, влаштованого польськими організаціями для звеличання памяти польського патріота, що брав участь в американській війні за незалежність, явитися на степениці при перегляді паради губернатор Ню Йорку Тамес Е. Дюї, колишній губернатор Г. Ліман, губернатор стейту Ню Джерзі Алфред Е. Дріскол, посадник Ню Йорку Вилйем О'Двайер і багато іншої знатті. З промовців на бенкеті в готелю Валдорф Асторія після походу згадує преса сенатора Джана Фостера Доллеса, який осудив умову з Ялти за признання Совєтам східних провінцій Польщі. У поході взяли участь 15,000 учасників, між ними спеціяльний відділ, складений з діпістів, які працюють на фармах. Походові приглядалося, коло 400,000 осіб. Характер демонстрації був протибольшевицький і цій обставині мабуть треба завдячувати що звідомлення про параду помістила нюйорська преса на першій сторінці. Головну увагу в поході звертала на себе пані С. Левандовска з Ліндгорст, Н. Дж., яка втратила трьох синів в світовій війні. Вона була відзначена трьома Золотими Зірками.

ЧЛЕН ВЕРХОВНОГО СУДУ НЕБЕЗПЕЧНО ПОКАЛІЧЕНИЙ.

Якіма, у стейті Вашинґтон. — Вилйем О. Доґлес, член Верховного Суду Злучених Держав, зазнав смертельного каліцтва, коли впав з коня, як їхав верхом в горах Каскейд. Досі стверджено зламання 13 ребер і рани в геґенях. Доґлес саме покінчив вакації і був в дорозі домів з міста Сіетл, тільки ще поїхав на відвідини свого приятеля. Він має 51 років життя.

ЗАМІЧУЮТЬ НЕДОСТАЧІ В ГРОМАДСЬКІЙ ОБОРОНІ.

Вашинґтон. — Якщо б несподівано американські міста були нападені з повітря, то федеральний уряд найшовся б у великім замішанні при видаванні доручень для цивільної оборони. Деякі міста потворили свою власну цивільну оборону, а федеральна влада зосередила докищо оборонну акцію міст до плянування в Краєвій Раді Ресурсів Безпеки яка ще не назначила відповідальних людей видавання наказів. Наслідок того може бути такий, що серед нещастя може повстати замішання, якої влади слухати: місцевої—громадської, чи центральної. Усунення таких недостач є предметом дискусії у секретаріяті оборони.

БУРЕВІЙ З АТЛАНТИКУ ЖЕНЕ В СТОРОНУ ФЛОРИДИ.

Маямі, на Флориді. — Вітер, який жене зі швидкістю 25 миль на годину, є передвісником буревію, який надходить з Атлантійського океану до берегів Фролиди. Інший буревій повстав над Мексиканським заливом. Влада вислала осторогу прибережним лодкам, які відбилися на повне море для риболовлі.

ТОРГОВЕЛЬНА ПАЛАТА ПІДТРИМУЄ ЧЕТВЕРТУ ТОЧКУ

Вашинґтон, 2 жовтня. — Торговельна Палата Злучених Держав зголосила свою підтримку для Четвертої Точки промови през. Трумана в справі допомоги для відсталих країн, одначе виявила погляд, що така підтримка повинна йти поміркованою ходою. Коли розвиток чужинних країн при допомозі Злучених Держав піде ступнево, тоді не буде підозріння, наче б Стейти мали якісь „батьківські" або імперіялістичні цілі.

Сенатські провідники заповідають, що сенат одобрить плян президента дати федеральну гарантію для приватних інвестицій в закордонних країнах. У цій справі сенат має на меті розвинути програму, складену з вісім точок. Головною точкою буде підшукання приватних фондів.

АМЕРИКА ПЕРЕДУМУЄ ЗМІНУ ПОЛІТИКИ НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ

Вашинґтон. — Зогляду на змінливі відносини в Китаю, а головно підо впливом признання китайської комуністичної республики Совєтами, уряд Злучених Держав приспішить оприлюднення нової політики супроти Далекого Сходу. Уже кілька тижнів працює при департаменті стейту спеціяльна комісія над цією справою, одначе треба ще кілька дальших тижнів для остаточного сформування політики. Признання комуністичної республики Москвою ставить рубом потребу зясування американського наставлення в тій околиці світу. Головою комісії є загальний амбасадор д-р Филип Джесоп. Після викінчення студій секретар Дін Ачесон предявить президентові Труманові провідні ідеї, якими послужиться адміністрація при оприлюдненні практичної політики.

КАНАДСЬКА КОСМОПОЛІТИЧНА ШКОЛА ОБІЙМАЄ ЩЕ „ҐАЛІШЕНІВ"

Венкувер, у Бритиш Колумбії, в Канаді. — Місто Страткона у цій провінції Канади стало осередком найбільше космополітичної школи на заході Канади. У цей місцевості поселилося коло 30 національностей, між якими перед ведуть англійці, американці французи, голяндці, німці, українці, а дальше йдуть поляки, норвежці, шведи, фінляндці, москвини, вірмени, італіяни, еспанці, китайці, чехи, „ґалішени", болгари, португальці, нігри, греки й інші. У школі в Стратконі розвинено ідею „Канада Передусім" так, що як спитати дитину, хто вона є, вона відповідає „Я канадієць". З тих причин шкільна влада не втримує вже рекордів, які вказували б, якого походження бувають шкільні діти.

ПОЛЯКИ СТЕЖИЛИ ЗА АМЕРИКАНСЬКИМ КОНҐРЕСМЕНОМ.

Прага, 3. жовтня. — До столиці Чехословаччини приїхала з Польщі група американських конґресменів, що відбувають свою поїздку по Европі. Вони заявили про „холодне прийняття" польським комуністичним урядом, а один конґресмен, Вейн І. Гейс з Огайо, твердить, що під час його побуту у Варшаві за ним постійно стежили.

ВВАЖАЮТЬ БРАЗИЛІЮ ЗА ДОБРУ КРАЇНУ ДЛЯ ІНВЕСТИЦІЙ

Ню Йорк. — Бразилія, яка обіймає половину території Південної Америки, представляється як країна знаменитої нагоди для інвестиції американських капіталів, як про це звідомляє Фонд Двадцятого Сторіччя. Такі інвестиції не тільки зближать обі країни до себе, але й причиняться до піднесення їхнього добробуту. Звіт Фонду буде проголошений впродовж двох тижнів. Його зладив Джордж В. Вайт, письменник і федеральний урядовець, який спеціялізується в між-американській торгівлі.

СОВЄТИ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ НІМЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Москва, 3. жовтня. — Совєтський уряд передав вчора дипломатичним представникам Злучених Держав, Вел. Британії і Франції офіціяльну ноту, протестуючи проти створення західно-німецької федеративної республіки. В ноті стверджується, мовляв створення німецької республіки є порушення Потсдамського договору та останніх постанов Ради закордонних міністрів під час їх конференції в Парижі в червні цього року. Совєтський уряд формально обвинувачує західних союзників, що вони використали німецькі „реакційні кола" для накинення німецькому народові своєї волі. Місцева радіовисильня, передаючи текст дипломатичних нот в додатку заявляє, що Західну Німеччину перемінено в „маріонеткову державу, в послушний інструмент західних окупаційних властей для виконання їх агресивних плянів в Европі".

ІНАВҐУРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ В АМЕРИЦІ

ВЕЛИКИЙ УСПІХ „БАТУРИНА" В ПОСТАНОВЦІ БЛАВАЦЬКОГО У ФИЛАДЕЛФІЇ

Новостворений Український Театр у Филаделфії, під проводом відомого артиста, режісера і театрального організатора Володимира Блавацького, відіграв в п'ятницю, дня 30-го вересня в Тавн Гол у Филаделфії з великим успіхом приготоване на підставі трилогії Богдана Лепкого історичне видовище „Батурин". Це був інавґураційний виступ цего нового театрального ансамблю, що дозволяє на найкращі сподівання під цим оглядом на майбутнє. Около тисяча глядачів, що у великій частині заповнили Тавн Гол, з одушевленням привітали цей виступ. В подиноких ролях виступали: Володимир Блавацький, Й. Пінот-Рудакевич, Оксана Рудакевич, Євдокія Дичківна, Богдан Паздрій, Анатоль Радванський, Володимир Шашаровський, Д. Дяків, Дмитро Гонта, В. Мельник, Т. Рудакевич, М. Шаровський, Т. Рудакевич, М. Солтис, Лисавета Шашаровська та інші. Знамениту музичну ілюстрацію до вистави творила оркестра та хор „Боян" під проводом проф. Ярослава Барнича. Складні сценічні декорації приготовив мистець Петро Андрусів, даючи цим великий вклад в загальний успіх імпрези.

Вистава „Батурина" відкриває без сумніву нову сторінку в історії українського театрального мистецтва на цій землі, двигаючи його від аматорства на високий рівень професіоналізму. В таких випадках глядачам може більше або менше подобатися сама п'єса, але вони мусять одушевлятися мистецькою грою артистів, що потраплять на сцені створити ілюзію дійсности та в прекрасній мистецькій формі передати і підкреслити ті вартості, що роблять людину кращою, кориснішою. Вистава „Батурина" у Филаделфії, в постановці Блавацького та з участю таких аритстів, як він сам, як Богдан Паздрій, Й. П. Рудакевич, Дичківна, Шашаровський і Шашаровська, Гонта та інші, заповідають найкращі можливості для дальшого розвитку Українського Театру в Америці а тим самим і для розвитку цілого нашого культурного і громадського життя. Все це тільки підтверджувало слова одного з артистів: „нема такої домовини, в якій можна б Україну похоронити; вона завжди ще кращою воскресне".

ДЕБ'ЮТ ТЕОДОРА ТЕРЕНА В НЮ ЙОРКУ.

В неділю, дня 2-го жовтня, на українській сцені в Ню Йорку з успіхом задеб'ютував новоприбулий з европейської скитальщини баритон українських та европейських сцен, Теодор Терен. Він виступив з концертом пісень і арій в авдиторії Вашинґтон Ірвинґ Гай Скул та відспівав композиції Лисенка, Барвінського, Нижанківського, Гайворонського, Людкевича, Верикївського, Степового, Косенка, Донавді, Шуберта, Шопена, Массне, Верді і Мусоґорського. З окремом успіхом відспівав Шубертового „Мандрівника", Верді арію Рене з „Маскового балю", Гайворонського „Синю Чічку" та Степового „Ой, ти, місяцю", що їх слухачі прийняли з великим ентузіязмом. На фортепіяні акомпаніювала Леся Вахнянин. Концерт був зорганізований організацією „Самопоміч". Недільний концерт виказав, що Теодор Терен це черговий великий мистецький здобуток американсько - української громади.

ЯРОСЛАВ ГЛАДКИЙ В АМЕРИЦІ.

Минулої суботи приїхав кораблем „Дженерал Гайнцелман" до Бостону відомий організатор, ідеолог та провідник української пластової молоді, Ярослав Гладкий. Він зупинився в Джерзі Сити в свого стрия Степана Гладкого, довголітного співробітника в „Свободі". Ярослав Гладкий має найкращі надії щодо можливостей дальшої організації та виховання української молоді в Америці.

СОВЄТИ ВИЗНАЛИ КОМУНІСТИЧНИЙ УРЯД КИТАЮ

ЗІРВАНО ДИПЛОМАТИЧНІ СТОСУНКИ З КИТАЙСЬКИМ НАЦІОНАЛЬНИМ УРЯДОМ.

Москва 3 жовтня. — Совєтський Союз визнав вчора офіціяльно комуністичний уряд Китаю. Ноту в цій справі передав совєтський заступник міністра закордонних справ, А. Громико, китайському міністрові закордонних справ, В ноті рівночасно стверджується про зірвання будь-яких стосунків з китайським національним урядом в Кантоні. Дипломатичний представник цего уряду в Москві був покликаний в тій справі до совєтського міністерства закордонних справ. Він заявив, що повідомлення він передав до Кантону і тепер очікує дальших інструкцій Черговим кроком в цій справі буде виміна дипломатичних представників між Москвою і китайськими комуністами. Сподіються, що за прикладом Москви підуть тепер совєтські сателіти та що тоді Совєтський Союз домагатиметься визнання китайського комуністичного режиму теж Об'єднаними Націями. Совєтська преса широко розписується про цей крок свєтського уряду, заявляючи, що комуністичний уряд тепер є єдиним репрезентатом китайського народу.

ЗАПОВІДАЮТЬ НОВІ СУПЕРЕЧНОСТІ В О.Н. В СПРАВІ КИТАЮ.

Лейк Соксес, Н. Й., 3 жовтня. — Визнання Совєтами китайського комуністичного уряду не було несподіванкою в міжнародних дипломатичних колах, бо таку можливість вже передбачувано раніше, тим більше, що Совєтський Союз вже свого часу робив заходи, щоби в Об'єднаних Націях був китайський комуністичний „спостерігач". Офіціяльне совєтське визнання китайського комуністичного режиму було попереджене китайським зажаленням до Об'єднаних Націй про совєтське порушення чартеру та загрозу для миру на Далекому Сході, поставлене кілька днів тому на порядок нарад Генеральної Асамблеї. Ці факти заповідають нові совєтсько-західні суперечності в Об'єднаних Націях.

ОФІЦІЯЛЬНЕ ВСТАНОВЛЕННЯ КОМУНІСТИЧНОГО РЕЖИМУ В КИТАЮ.

Шанхай, 3 жовтня. — Минулої суботи в захопленому комуністами Китаю офіціяльно проголошено комуністичну владу, т. зв. центральний народний уряд Китаю, проголошуючи рівночасно країну „народною республікою". Новоустановлений комуністичний уряд відразу звернувся до подиноких країн, пропонуючи їм нав'язання нормальних дипломатичних стосунків. Інформації в цій справі переслано існуючим дипломатичним місіям в Китаю і якщо таких не було на захопленій комуністами території, то їх вислано до тих місій, що є при китайському національному уряді.

ДАЛЬША КОНЦЕТРАЦІЯ СОВЄТСЬКИХ ВІЙСЬК НА КОРДОНАХ ЮГОСЛАВІЇ.

Берлін, 3 жовтня. — Контрольована західними союзниками місцевна німецька преса повідомляє з поінформованих джерел, що протягом минулого місяця тільки через Берлін переїхало 32 потяги совєтських військ в напрямку до кордонів з Югославією. Потяги мали разом 1,200 вагонів і їхали з Польщі. В самій Німеччині Совєти продовжують набирати та висилати на кордони Югославії теж німців.

СОВЄТСЬКІ САТЕЛІТИ ЗРИВАЮТЬ СВОЇ ДОГОВОРИ З ЮГОСЛАВІЄЮ.

Беоґрад, 3 жовтня. — Йдучи за прикладом Совєтського Союзу, що минулого четверга виповів свій договір приязні і взаємної допомоги з Югославією, таке саме рішення в п'ятницю і суботу винесли теж совєтські сателіти: Польща, Румунія і Болгарія. Мадярщина зробила це вже раніше, а Чехословаччина мала б теж піти їхнім слідом в найближчих днях. У відповідь на це югославський уряд в окремій ноті стверджує, що цим совєтський уряд тільки потверджує свої ворожі наміри відносно Югославії. Югославський представник в Об'єднаних Націях заявив, що Совєти намагаються в той спосіб шантажувати югославський нарід та вдержувати в світі постійну загрозу нової війни для своїх імперіялістичних цілей.

ПІДГОТОВА ДО ВИБОРІВ В АНГЛІЇ.

Лондон, 3 жовтня. — Урядова лейбуристська та опозиційна консервативна партія вже почали інтензивну кампанію в підготовці до нових виборів в Англії, які нормально мали б відбутися в половині наступного року, але які могли б бути приспішені з огляду на загальне положення, зокрема у звязку з фінансовим положенням в країні. Представники обох партій відбувають вже передвиборчі зібрання, але лейбуристські міністри дбайливо вистерігаються навіть найменших натяків щодо можливої дати виборів.

НАРАДИ В СПРАВІ ОБОРОНИ СКАНДИНАВІЇ.

Лондон, 3 жовтня. — В цьому тижні мають відбутився у Вашинґтоні наради міністрів оборони країн Атлантійського пакту, а безпосередньо після того тут відбудуться ще окремі наради представників Британії, Норвеґії і Данії в справі оборони Скандинавії, від якої у великій мірі залежить теж оборона Англії. Наради не матимуть офіціяльного характеру та будуть головно інформативні.

ІТАЛІЯ ДОМАГАЄТЬСЯ САМОСТІЙНОСТИ ДЛЯ КОЛОНІЙ.

Лейк Соксес, 3 жовтня. — Італійський міністер закордонних справ, граф Карльо Сфорца, закликав Генеральну Асамблею Об'єднаних Націй признати негайно незалежність бувших італійських колоній в Африці: Лібії і Еривреї, і передатипід тимчасову італійську адміністрацію Сомалії. Совєти зі свого боку домагаються, щоби всі чужинні війська були відкликані з тих колоній протягом найближчих трьох місяців.

ФРАНЦІЯ МАЄ НОВІ ФІНАНСОВІ ПРОПОЗИЦІЇ.

ньому Со-с

Париж, 3 жовтня.— В останньому часі французький уряд перебирає ініціятиву та розгортає широку акцію в справі фінансової стабілізації в країнах пляну Маршала. В найближчому часі на цю тему мала б відбутися за ініціятивою Франції окрема фінансова конференція.

SVOBODA
UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Ситі і Закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75
Число з понеділка (англійською Частиною):		Monday's issue (the Ukrainian Weekly, English language supplement):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA." P. O. Box 346. JERSEY CITY 3, N. J.

СТРАЙК НЕ В ПОРУ

Маємо до діла зо страйком у сталевій промисловості, який може спричинити катастрофічні наслідки, якщоб потривав довший час. Один з визначних економістів заявив у Ню Йорк Таймс день перед його вибухом, що коли б він дійсно вибух, то це було б „трагі-комедією".

Як припиняє рух промисловість, що виплачує річно робітникам платні на суму двох біліонів долярів, то вже сама та платня заважує на господарці країни. Важне й те, що якраз тоді, коли промисловий індекс зачав виявляти оживлення і щораз більше зменшування безробітних, а тут новий удар. Такий страйк, як у сталевій промисловості може відбитись навіть трагічно на цілій оборонній акції країни і на рятунковій акції, звязаній з Північно Атлантійським Пактом. Маючи отсі речі на увазі, не диво, коли декому з економістів виглядають „комічними" як аргументи представників Юнайтед Стейс Стіл Корпорейшен, так і юнії Юнайтед Стілворкерс.

Зударилися тут дві великі сили, що повинні були обовязково знайти розвязку і виявити, що американський капітал і праця вміють розвязувати такі проблеми по американськи, власним розумом і по своїй волі, йдучи на обопільні уступки. Не помогла навіть інтервенція президента. Що більше, вона навіть пошкодила, бо показується, що було б таки краще, коли б представники сталевої промисловості були заставлені відразу говорити з представниками юнії сталевих робітників, бо тоді були б скорше зговорились. Пропозиції президентської комісії в цій справі, як тепер виявляється, не помогли розвязати сам спір. Робітнича сторона їх прийняла, але друга сторона назвала „диктаторським". Гірше не могло статись.

Юнія сталевих робітників виходить зо заложення, що коли вона має зректись домагання побільшення заробітної платні робітників, то повинна вибороти для робітників хоч пенсію на старість. До того сталева промисловість виказує сьогодні такі великі зиски, що може складати оплати на робітничий пенсійний фонд не домагаючись ніяких доплат з боку робітників. Домагання це не нове. Воно прийняте вже в вугільній промисловості, а останніми днями теж і в автомобілевій. Представники сталевої промисловості не є в засаді проти робітничих пенсій, а тільки проти цього, щоб робітники були цілковито звільнені від усяких доплат до свого пенсійного фонду. Вони вказують на крізу з пенсійним майнерським фондом і заповідають, що таке буде з кожним робітничим пенсійним фондом, коли він буде спиратись тільки на оплати з боку промисловості.

Обєктивно беручи є багато складного в цілій цій проблемі хочби тому, що тут входить у рахубу теж і ціла система суспільної забезпеки, частина якої є вже в державних руках. Саме тепер важиться в конґресі доля поширення і поліпшення цеї державної забезпеки, себто пенсій на старість. Публична опінія в спорі між сталевою промисловістю і юнією перехиляється на сторону юнії, але визнає, що тут мається до діла з широкою і загальною проблемою. Адже на пенсії ждуть теж й інші працюючі, а не тільки робітники, що працюють у великій промисловості й мають сильні юнії та змогу добиватись для себе щораз кращої забезпеки на старість і в часі хвороби.

Зо страйком у сталевій промисловості таки можна було ще пождати. Та коли він вибух, треба вірити, що він не розгорнеться на цілу країну в такій силі, щоб спаралізувати цілу господарку країни і таки скоро закінчиться.

КАМПАНІЯ „СВОБОДИ"

Як в попередніх трьох роках так і в цьому році Редакція і Адміністрація „Свободи" ведуть протягом одного місяця жовтня свою кампанію за добровільною доплатою до передплати та на пресовий фонд „Свободи", виконуючи таку постанову двадцятпершої конвенції Українського Народного Союзу. Кампанія ведеться під гаслом: „Допоможіть Свободі допомогти Вам!". В цьому й криється ціла суть цеї кампанії.

Це вже для кожного так є, що далеко приємніше допомагати, ніж допомоги просити. Допомагаючи, кожний має це благородне почуття з виконаного доброго діла, тоді як приймаючи допомогу в кожного зроджується думка, що наскільки краще було б, якби він тої допомоги не потребував.

Як мається справа зо „Свободою"? Перегляньте її числа з одного року й неодмінно прийдете до переконання, що „Свобода" наче б тільки на те й існувала, щоби допомагати. Ввесь божий рік навряд чи подибleться яке число „Свободи", щоб там не було вже не формального заклику то бодай згадки про потребу допомоги від України починаючи а на поодиноких особах кінчаючи. Бо ввесь наш нарід, всі наші інституції та величезна кількість поодиноких осіб вже є в такому положенні, що цеї допомоги потребують. Максимальної допомоги потребує визвольна акція українського народу, допомоги потребують скитальці, цеї допомоги потребує справді чи не кожна клітина нашого громадського життя. Як жеж інакше можна цю допомогу організувати, як не при допомозі та не за посередництвом преси? Ввесь Божий рік всі разом і кожний зокрема має до газети якесь побажання в допомоговій справі. Хто побув би тільки один тиждень в Редакції, той прийшов би до переконання, що це властиво якась одна велика допомогова інституція з необмеженими можливостями допомоги. І „Свобода" цю багатобічну і різноманітну допомогу дає наскільки їй тільки вистачає сил.

А один місяць в році доводиться самій „Свободі" пригадати нашому загалові, що й вона цеї допомоги потребує, потребує може більше ніж будь-яка інша справа, бо вона потребує цеї допомоги насамперед на те, щоб могти допомагати іншим, щоб допомагати всім, щоб допомогти Вам.

Непоінформований та не познайомлений з положенням читач міг би запитати: навіщо ж „Свободі" допомоги? Вона ж є органом інституції, що розпоряджає мільйонами долярів, чому ж УНСоюз не вnасигнує кількадесять тисяч долярів та не забезпечить „Свободі" існування і відповідний розвиток? Відповідь дуже проста: бо не може, Союз не сміє того зробити. Всі його фонди, всі ці його мільйони мають своє законне призначення і їх в жадному разі не можна нарушити. Союз міг би „Свободі" дати гроші тільки тоді, якщо Ви ці гроші окремо на ту ціль зложили б. А Ви їх не складаєте. Тридцять центів, що їх платить кожний член Союзу на фонд „Свободи", одержуючи за це щоденну газету, не вистачить навіть на покриття коштів самої висилки газети. А перед нами величезне завдання, щоб цю газету не тільки вдержати, але й максимально поліпшити і розбудувати, бо цего вимагає від нас теперішня велика пора, того вимагає від нас сучасне положення нашого українського народу, що в цілій своїй масі опинився в страшній большевицькій тюрмі; цього вимагає від нас сучасне і майбутнє нашої американсько-української громади, що з поступовим приходом до голосу вже другої і третьої генерації на цій землі та з приїздом більшої кількости нових іміґрантів переживає свій переломовий час; того вимагає від нас свідомість наших завдань і наша честь.

В листах і в розмовах часто висловлюється про недомагання і потреби в редагуванні „Свободи". Як вже хто ці недомагання і потреби знає, то це насамперед сама Редакція „Свободи". Цих потреб справді — як кажуть — тисяча і одна. Треба поліпшити форму і зміст. Треба збільшити газету, бо сьогодні на чотирьох сторінках навіть щоденної газети вже далеко не можна охопити цілости проблем для яких газета існує. Редакція і Адміністрація „Свободи" мають під цим оглядом великі і сміливі пляни. Але передумовою їх здійснення є три найголовніші справи, а саме: гроші, гроші і гроші.

Наша громада збагатилася вже чимало кількістю високо кваліфікованих спеціялістів в багатьох ділянках. Маємо фахових редакторів, письменників, мистців, вчених, всі вони могли б дати свій великий вклад в розвиток нашої мислі, в розбудову нашої культури, в скріплення наших змагань. Ми маємо тут вже сили, що якби їх зібрати у фокусі щоденної газети та видавництва взагалі, ми могли б створити небувалу досі і найкращу репрезентацію української творчости. Ми повинні це зробити і ми зробили б, але на це потрібно фондів, потрібно жертвенної допомоги нашого загалу. Цеї допомоги потрібно, щоб покрити вже існуючий дефіцит та щоб дальше розбудувати газету.

Віримо, що наш загал зрозуміє цю конечність та щиро відгукнеться на заклики „Свободи". Цьогорічна кампанія та її вислід буде рішальна для дальшої долі цього єдиного сьогодні в світі вільного і справді демократичного українського щоденника. Інвестиція цих 10 чи 20 долярів, що її зробите Ви, складаючи свою доплату до передплати і жертву на пресовий фонд „Свободи", повертається Вам з величезними відсотками допомоги українській справі та розбудови і дальшого прогресу нашої громади. Один раз в році Вам доводиться допомогти „Свободі", щоб ввесь Божий рік вона могла допомагати Вам. Кампанія на допомогу „Свободі" є тим самим кампанією на допомогу Вам. Допомагаючи „Свободі", допомагаєте самі собі.

Майбутність земельного господарства

Думка створення світової організації для збереження надвишки землеплодів під опікою Обєднаних Держав є наче доповненням до Четвертої Точки інавгураційної промови президента Трумана. Ця точка це проєкт розвитку природніх багатств відсталих країн. Знов, Агенція Рільничого Приноровлення (Агріколтюрал Адджостмент Ейдженсі) має на цілі зберігати надвишку землеплодів. Оба проєкти це задуми для забезпечення населення цілого світу перед голодом. Встановлення Агенції Рільничого Приноровлення це теж запевнення земельного господаря, що його праця не змарнується, як це нераз досі бувало, і що плоди з одного літа можуть стати йому в пригоді на наступний рік. Ціла та програма переміняє теж фармера — безогляду на країну, в якій він працює — з людини, тісно злученої з природою і оточенням своєї місцевости чи країни, в світового громадянина.

Часто говориться, що земельне господарство находиться ще й тепер в стані вітрильного корабля у відношенні до поступу в інших ділянках краєвого господарства. В промислі й транспортації, наприклад, переведено останніми десятками років справжню революцію, а поступ у методах праці в сільському господарстві є все ще мінімальний. Правда придумано різні рільничі машини, одначе їх доцільність ставлять нераз під знаком питання. А коли йдеться про методи постачання й перевозу земельних продуктів з одної околиці в другу, то можна сказати, що тут панують ще примітивні відносини. Оце й причина, чому в часи великої недостачі харчів в війною знищених країнах так багато харчових продуктів в інших частинах світу безповоротно марнується. Навмисне нищення землоплодів належить в Америці до звичайних проявів. Але вже є познаки поліпшення, а до них належать хочби ці проєкти, про які заговорив президент.

Коли йдеться про американські відносини й надії американського фармера на кращу долю, то практика кількох останніх років з федеральною допомогою для втримання земельних продуктів на належній висоті показалася доцільною і тепер ідеться тільки про видосконалення цеї засади.

Від таких світових і краєвих справ перейдім до добробуту поодиноких фармерів і до виглядів на фармерське зайняття для людей, які не почуваються у своїм житлі серед міського гамору. Це в першу чергу відноситься до нових американців, які приїхали на землю Вашингтона з рільничих країн Східної Европи і тут задумують заложити родинне гніздо та відповідне середовище.

Останніми роками можна було завважити, як щезали один за одним і наші громадяни з великих міст. Щойно по якімсь часі можна було почути, що той чи другий пішов на фарму. Хоч вони провели частину свого життя в місті, проте не було їм важко приноровитися до фармерських відносин, бо мало було прикладів, щоб такий „свіжий" фармер вертався назад до міста. Це знак, що людина полюбила фармерське життя. Та є ще й інші причини. Хочби дохід з земельної господарки був невеликий, власник фарми почувається безпечним перед поневіркою на старі літа. Це мабуть головний мотив переселення з міста на село. Крім того важне теж питання здоровя: чисте повітря, сонце, свіжі й здорові харчі й т. п.

(Докінчення на стор. 3-тій)

Словацька авантура

В ПЯТИЛІТТЯ „РЕВОЛЮЦІЇ"

Кільком тисячам українців, які в 1944 р. уступали під напором большевиків на захід, Словачина далася добре в знаки. Коли кінець війни і програна Німеччини були вже недалекі, перед тисячами українців, які перебували на теренах ще не занятої большевиками Галичини, повстала проблема як і куди податися в ті критичні моменти. Ніхто не мав найменшої охоти їхати до Німеччини під дощ американських та англійських бомб дні не хотів працювати у німецькому военному промислі, куди тягнули всі можливі робітні сили. Тому, коли словацький уряд заявив, що прийме деяку скількість утікачів (приблизно до 30 тисяч), українці приняли це як братній жест від малого словацького народу. Проте, події покотилися приспішеним темпом і закінчилася трагедією не тільки для українців, а й для самих словаків.

З погляду правного політичного розуміння, Словаччина була сателітом Німеччини. Вона легко могла бути „зїджена" Гітлером, так як Чехія, проте він цього з політичного вирахування чи якоїсь іншої причини не зробив і лишив малий двомільйоновий словацький нарід жити власним життям. Підчас розгрому Польщі у вересні 1939 р. вправді переїхала через неї одна німецька дивізія, але від того часу ніякої німецької армії в Словаччині ніхто не бачив. Мала держава жила своїм власним, окремим життям в незвичайному на ті часи в Европі добробуті, імовірно, навіть на вищім стандарті ніж Швайцарія. Як рільничо-пастирська країна Словаччина була зовсім самовистарчальна, і коли в вересневі дні 1944 р. почали до неї напливати українські втікачі, вони були просто поражені тим, що тут, зараз по другім боці Карпат, можна було отримати — в пятому році війни! — все потрібне з харчів і одягу фактично без карток, які існували тільки по містах, і то лише для кількох продуктів. Словом, серед тодішньої загальної европейської нужди Словаччина була справжньою оазою добробуту. Словацький загал, а з ним і українці, мали деяку надію, що тут, у цій карпатській закутині, омине їх, бодай на довший час, залізний вал війни...

Проте так не сталося. З кінцем вересня в центральній Словаччині, важкодоступній і на остороні великих шляхів, вибухло під проводом комуністів „протинімецьке повстання". А що фактично німців не було, ціла акція звернулась проти тодішнього словацького національного уряду. Повстанці, за допомогою присланих літаками совєтських інструкторів, не мали тут у запіллі великого труду досягти своє, і режім терору запанував над половиною країни, даючи словакам уперше передсмак того, що їх чекатиме далі. Нечисленні регулярні частини словацького війська знайшлися ні в цих, ні в тих: програна Німеччини була певна і тому наладнання стосунків із Советами було справою дуже важною, а з другого боку — повстання почалося під такими гаслами, що, фактично, зму-

(Докінчення на стор. 3-тій)

Микола Понеділок.

БУРЖУЙКА

Жінка стояла біля брами — худа, згорблена, з чорним клунком за спиною. Боса, в старій свиті, дбайливо залатаній, білій полотняній спідниці. Зітхнула тяжко. Глянула навкруги. Нікого. Перехрестилась. Підняла голову і, зліплюючи літери, прочитала на брамі: „Уманський дитячий притулок". Піднесла сухий кулак, витерла очі. Ступила на подвір'я. Посеред двору — велика купа піску. Біля нього бавились діти... Серце матері забилось сильніше, погляд впився в дітей. Різко скинула клунок, підбігла і заглядала в дитячі обличчя. Кров стукала в скронях. Біль роздерав серце. Враз чоловік з пошіпаним вусом виріс біля неї.

— Що ви тут шукаєте?

— Свою дитину, добрий чоловіче. Ви звідси?

Чоловік кивнув головою.

— Голубчику! Не знаєте ви Олі!? Чорноока, з родинкою на шиї. Пригадайте гарненько?

— Їх тут багато, непримітиш, — чухаючись за вухом, промовив він. „А тут нема її?" — він показав рукою на пісок.

— Моя Оля більша. Восьмий рік пішов. — Чоловік повів очима навкруги, і ніби про себе:

— Бідні жінки! Скільки вас було тут. — Потім подумав хвилину і промовив:

— Старші пішли на прогулянку. — Він подивився на браму.

— Он вони вже вертаються.

Глянула, зірвалась з місця і вибігла на вулицю. Хустка збилась на чоло і перешкоджала дивитись. Поправила рукою волосся і застигла. Вся погляд. В її погляді виднілись всі страждання і муки материнського серця. По дорозі, парами взявшись за руки, йшли діти. Жінка не ворухнулась. Здавалось вона ладна кинутись на дітей, взяти їх в свої обійми і пригорнути до серця. Діти наближались до брами. Жінка, з широко розкритими очима, пішла повільно на зустріч. В її очах мерехтіли голівки. Вмить погляд зустрівся з чорними як вугіль очима. Зойкнуло від болю серце. Стогін вирвався з грудей. Прожогом кинулась і цупко обняла дівчинку: „Дитино моя рідна! Олю рідненька! Дивися на мене, голубко!" Дитина крикнула зі страху. „Не бійся мене. Я ж твоя мама... Рибко моя нещасна... Невпізнаєш мене..." Жінка стояла на колінах і, обнявши голівку дівчини, цілувала її в коси. Діти збились колом і дивилися повними від сліз очима на жінку. Оля обвила руками шию матері і пригорнулась до її грудей.

— Це ви, мамо... Як я злякалась, мамочко, Ви найшли мене... Котились гарячі сльози в матері і падали на заплетену голівку доньки.

„Оля знайшла маму. Щаслива" — шептали старші дівчатка в гурті і витирали рукавом очі.

Мати взяла Олю за руку.

— Я їм все розкажу. Про те, як ти сюди потрапила, як я тебе шукала.

— А дома буде що їсти, мамо?

— Буде, донечко, буде. То тоді не було... Завтра будемо вже дома. Побачиш Колю: — говорила мати і в її очах миготіли іскорки радости.

— Почекай мене надворі, доню. Жінка підійшла до великих залізних дверей і зупинилась. „Слідчий" — — причитала вона. Затамувала подих, постукала. „Можна" — пробилось через двері. Ввійшла і стала на порозі. Мала кімната. Вікно в гратах. В кутку — стіл. За ним сидить чоловік з цапиною борідкою. Він процідив крізь зуби: „Сідайте". Сіла. Втупивши очі в папери, слідчий запитав:

— Так ви запевнюєте, що Оля Любімова є ваша дочка.

— Так.

— Ваше прізвище? — пропищала цапина борідка.

— Марія Коваль.

— А дочка — Оля Любімова. Жадної подібності.

— Послухайте, я вам все розкажу, — вирвалось у жінки з грудей.

— З приємністю послухаю. — Чоловік нахабно розвались на кріслі.

„Я мала трьох дітей. Найменша з них — Оля. Як каторжна, працювала я від раня до пізньої ночі, заробляючи кусок черствого хліба для них. Недоїдала сама, а діставала і приносила все дітям. Серце кров'ю обливалося, коли я бачила їх голодними. Наближалась зима. В хаті ні кришки хліба. Всі були босі, голі, голодні. В селі починався голод. Я заслабла, ледве ходила... Про працю не було вже мови. Мої діти блукали по хатах і жебракували. В селі пухли і вмирали з голоду. Старший син, Петя, на моїх очах валився з ніг. Уста спалені, сіре обличчя і пухлі, як колоди ноги — він майже непідводився з печі. Скоро Петя помер. Не було в мене сили нести його на кладовище. Поховала біля хліва у льоху. Підстелила на землю рядно, а вкрила подертою батьківською свитою. Сама і засипала... Двоє діток блукали за мною і благали їсти. Я знала наперед, що швидко наступить і їхня черга.... що швидко голод задушить їх. Як риба об лід, билась я в тяжкому горі. Шукала рятунку, але даремно. Одного дня зоставила я Колю, середнього сина у сусідів, а сама поїхала з Олею в Черкаси. 20 кілометрів від нас. Олі тоді було шість років. По дорозі розповіла я Олі про все. Про голод, про старшого брата, що помер у нас на очах. Я хотіла врятувати Олю і тому вирішила віддати її до дитячого притулку. Я сказала все їй. Вона плакала і пильно дивилась мені в очі. Приїхали в місто. Оля вже знала на память, як відповідати: вона сирота, без батька і матері, призвіща свого не знає.

(Докінчення на стор. 4-тій).

ДОПОМОЖІТЬ „СВОБОДІ" ДОПОМОГТИ ВАМ!

ЖОВТЕНЬ — **МІСЯЦЬ ДОБРОВІЛЬНИХ ДОПЛАТ ДО ПЕРЕДПЛАТ І ПРЕСОВОГО ФОНДУ „СВОБОДИ"! ДОПОМОЖІТЬ „СВОБОДІ" ЩЕ ГОЛОСНІШЕ ЗАГОВОРИТИ В ОБОРОНІ УКРАЇНИ ТА ЗА ПЕРЕМОГУ ІДЕАЛІВ СВОБОДИ І ДЕМОКРАТІЇ В СВІТІ!** *ВИКОНАЙТЕ СВІЙ ОБОВ'ЯЗОК ТА ВИШЛІТЬ* **НЕГАЙНО СВОЮ ЩИРУ ЖЕРТВУ НА ВДЕРЖАННЯ І РОЗБУДОВУ „СВОБОДИ", ЩОБИ ВОНА МОГЛА ВИКОНУВАТИ СВІЙ ОБОВ'ЯЗОК ВІДДАНОЇ СЛУЖБИ НАРОДОВІ, ГРОМАДІ І ВАМ САМИМ!**

ХАРКІВ-ПЕЧОРА-НЮ ЙОРК

(До відкриття вистав Театру Йосифа Гірняка).

Харків. 1928 рік. Ще хвиля національного піднесення не розбита, ще творять талановиті письменники, малярі, ще заливає українська молодь з сіл і містечок зрусифікований Харків, ще височіє передовий український театр „Березіль" — один з яскравих зірок українського відродження.

Кожна його вистава — подія. Студентська молодь біжить на прем'єри і з 4-го ярусу, з пташиного льоту дивиться на стоїх улюбленців.

„Чи ви бачили Йосипа Гірняка в Мині Мазайлі?"

„О, так я бачила!"

Я була на прем'єрі і, не переводячи дихання, стежила за цим осоружним харківським міщанином, за його хитрими вибриками в бажанні пристосуватися до „провідної нації".

Я бачила Гірняка і в ролі мавра в п'єсі Шіллера, який він там рухливий, темпераментний, меткий! А який він чудовий студент у ревії „Альо на хвилі 477!" Та вся харківська молодь співає пісеньку Гірняка з цієї ревії: „Харків, Харків, де твоє обличчя?..."

Боже, та ще було стільки ролів, які грав Гірняк. Він був завжди різний, але завжди досконалий — чи студент, чи мурин, чи цар Микола II.

Потім прийшли важкі роки... В тюрми пішли і українські письменники, і малярі, і актори...

В 1933 році під тюрмою я познайомилась з дружиною Гірняка. Розділив він долю української інтелігенції — був у концентраційному таборі в лісах холодної Печори.

Але живий курилка! Не загинув Гірняк у лісах! З живучої української кістки й крови побудований він, а може добрий гарт дістав у Січових Стрільцях?

В 1945 році почула я, що Гірняк живий-здоровий, має театральну студію в Австрії. Не зломлений дух Йосипа Гірняка, збирає коло себе молодь, учить, передає кращі традиції українського театру.

В 1947 році почала студія Гірняка гастролі в таборах Німеччини. Дощані стіни театрів, перероблених з стаєнь та гаражів, примітивна сцена, але Гірняк є Гірняк!

Той самий наш талановитий Гірняк з Театру „Березіль", з весняного театру. Коло нього його дружина Олімпія Добровольська і молодь, молодь... Де він і позбирав цю талановиту молодь, але вона йому чудеса робить! Ставлять висококультурні вистави різного жанру — і клясичні п'еси, і комедії, і трагедії, і ревії.

В дощатих театрах-клунях грають за традиціями українського столичного театру, за традиціями справжнього повноцінного местецтва.

В вересні цього року ми зустрілися з Гірняком знову. Ми ходили галасливими вулицями Ню Йорку і згадували Харків. Ми побачили зграю ласкавих нюйорських голубів, що брали з рук горішки і Гірняк пригадав, як голуб прилітав на вікно його камери в харківській тюрмі, а вартовий не дозволяв підійти до вікна.

Ми говорили про мистецтво і про театр. Гірняк повний надій і енергії. Він хоче і тепер в Ню Йорку плекати серед українців традиції українського передового театру, хоче і далі виховувати українську театральну молодь.

6-го жовтня Театр Гірняка відкриває сезон у Ню Йорку. Йосип Гірняк виступить у головній ролі в п'єсі „Мати і я". Але про цю п'єсу іншим разом.

Люба Дражевська.

Словацька авантура

(Докінчення зі стор. 2-гої)

шував кожного словацького патріота йти проти себе самого. Словаки, які довго боронилися проти домінації чехів, нежданно побачили їх на головних керівних становищах, з обіцянкою „звільнення" назад в... спільній чехословацькій державі. Це й була причина того, що словаки поставилися до факту революції зовсім без ентузіязму. Ентузіязм був тільки серед повстанського ядра, складеного з нечисленних чехів, люмпенпролетаріяту та різного асоціяльного елементу, до випущених з вязниць злочинців включно. Вони й стали панами країни і першим їх вчинком був основний грабіж українських втікачів, убивства й обіцянки — повернути їх якнайшвидше „додому".

Тисячі українців, що знайшлись тоді під повстанським режімом, опинилися в незвичайно скрутній і просто критичній ситуації. Була це переважно інтелігенція, однаково західна як і східно-українська, між нею багато й таких, які вже надто добре знали советські підполярні табори примусової праці і для яких сам факт утечі з советської території був присудом смерти. Молодих мобілізовано силою в партизани, а доля інших була фактично в руках наставлених для „опіки" советських офіцерів, людей з кримінальними типами облич, для яких ніякі українці не існували; вони знали тільки один русский народ. У своїх невдалих намаганнях поводитися культурно серед шикарних словацьких офіцерів, вони робили справді комічне враження. Але українцям було тоді не до сміху, проблемою їх існування було те, чи советська армія зможе прорватись на Словаччину і получитися з повстанцями — чого кожного дня ждали ті офіцери. Та справи пішли трохи інакше: німці, потребуючи шляхів до відступу з Карпат, одним ударом розчистили занятий повстанцями район і повстанці разом із своїм урядом та офіцерами пішли в розтіч, і це дало змогу українцям у Словаччині вирватися далі на захід та врятуватись.

Сьогодні минає пята річниця тих випадків і з цього приводу варто звернути увагу на чеську спробу регабілітувати ту „революцію". Нещонедавно (4 вересня) Франтішек Немец, колишній чехословацький посол до Канади у свому листі до Ню Йорк Таймсу дуже протестував проти того, що ту „революцію" називають большевицькою. Це, каже він, було „чисто національне словацьке повстання". Ми розуміємо, що п. Немец намагається поправити свою репутацію — він належав до складу того повстанського „уряду", який советські літаки привезли на Словаччину з Москви. Сьогодні бути запідозреним у співпраці з комуністами не належить до приємностей, а проте таке, основане на зовсім неправдивих фактах твердження, яке з цієї чехо-російської авантури ладне зробити словацьку справу і тим скинути на словаків відповідальність за всі злочини — це вже забагато. В Америці є вже досить наочних свідків тих подій, і вони мають повне право не тільки закинути п. Немцові брехню, але навіть зажадати, щоби були повернені їм їхні годинники, зрабовані підчиненими того уряду, яким він керував.

С. Г.

ЗА ЗАЛІЗНОЮ ЗАСЛОНОЮ.

ВІСТІ З УКРАЇНИ

Радіонотатки

Українська енциклопедія в Тянь-Шань. На кордоні між Китаєм і СССР лежить із найбільших і найприступніших гірських хребтів світу Тянь-Шань. Цей гірський хребет майже до наших днів лишався невивченим, — білою плямою на географічній мапі. Його стрімкі, височезні вершини, швидкі гірські річки, численні льодовики унеможливлювали доступ до нього географам і альпіністам. Одна з найвищих гір у світі Хан-Тенгрі, що підноситься на 7,000 метрів, упродовж кількох десятків років приваблювала численні експедиції вчених і спортовців різних країн. Англійці, росіяни, швайцарці, австрійці, німці безуспішно змагалися за право першими вийти на вершину Хан-Тенгрі.

Славу дослідника Хан-Тенгрі здобув визначний український географ і альпініст, заслужений майстер спорту України Михайло Погребецький. Перед останньою війною він разом із групою альпіністів Києва, Харкова, Одеси і Дніпропетровського досягнув вершини Хан-Тенгрі. Перемога дісталася йому нелегко після десяти попередніх виправ до Тянь-Шаю і спроб дістатися на вершину Хан-Тенгрі. Дослідницька діяльність М. Погребецького в Тянь-Шані, його десять експедицій у цю країну, могли б чимало прислужитися для популяризації української науки й спорту на чужині. Проте в Москві старанно подбали, щоб здобутки численних експедицій М. Погребецького в Тянь-Шань, його підняття на одну з найвищих гір світу, стали відомі за кордоном як „досягнення" советської, тобто російської науки.

Тепер М. Погребецький, якому минає 58 років, готується до нової виправи в Тянь-Шань. Академія Наук УССР призначила його на керівника експедиції з 20-ох учених, фахівців різних галузей знання та 30-ох кращих альпіністів України. Мета експедиції перевірити й поглибити деякі матеріяли минулих досліджень Тянь-Шаню, а також вдруге піднятися на вершину Хан-Тенгрі. Ближчим часом експедиція М. Погребецького знову вирушить у гори Тянь-Шаню.

Вимуштрували. Щойно в колхозах України почалися цьогорічні жнива, як советські газети й радіо розпочали галасливу кампанію за дострокове виконання „першої заповіді колхозника" — обов'язкових постач хліба державі. На села виїхали десятки тисяч партійних агітаторів та всіляких уповноважених, маючи завдання видушити з поневоленого українського селянина якнайбільше хліба. Що хліб нового врожаю потрібний, як повітря, насамперед селянству, це большевиків ні скільки не турбує. Тож не диво, що київські часописи щодня друкують рапорти керівникам партії й уряду УССР від окремих колхозів і совхозів про перевиконання пляну хлібоздачі.

Екскурсія львівських студентів. Часопис „Правда України" повідомляє про екскурсію студентів і викладовців вищих шкіл Львова на східню Україну. Після закінчення навчального року 30 студентів і викладачів Львова, більшість із них ніколи не були по той бік Збруча, виїхали в східні області. Екскурсанти відвідали металюргійну виробню в м. Сталіно, вугільні шахти в Рутченковому, Дніпропетровську електровню та виробню комбайнів у Запоріжжі, тракторну виробню в Харкові. Побували львівські студенти й викладачі також у кількох інститутах та в університеті, оглянули також пам'ятник Т. Шевченка у міському саду.

Пишучи про цю екскурсію, „Правда України" нічого не говорить про її завдання. Проте її пропагандивна мета — вишколення кадрів агітаторів з місцевих жителів Львова, — ясна нам і без того. — У. В.)

Майбутність земельного господарства

(Докінчення зі стор. 2-гої)

Згадаємо ще й про закони про розбудову мешкань, які вже перейшли в конґресі, або находяться в програмі праці конґресу, можуть дати товчок до розселення міського населення у незамешкалі ще фармерські околиці. Промова президента про „Державу Добробуту" вказує на напрям, у якому піде найближчий розвиток економічно-суспільного життя в Америці. Мешканці міст, які вже дійшли до пенсійного віку, мають знамениту нагоду покористуватися федеральними довготривалими кредитами на закупно землі й на побудову власного дому чи то в підміських оселях, чи в подальших околицях. Знаменито розвинена міжстейтова комунікація дає спроможність посилати діти до вищих шкіл по містах. А коли йдеться про збут продуктів, то це вже вимагає належних студій відносин у даній околиці.

Земельне господарство таке різнородне, що власник землі може обмежитися до праці на одному акрі, а може посягати й по сотні акрів. Огородництво, годівля курей, пчільництво — не вимагають великих земельних просторів. Одначе молочарство, плекання збіжжя або промислове садівництво це вже інші справи.

Зогляду на велетенські задуми в справі фармерських продуктів у світовому маштабі і необмежених кредитних можливостей для фармерів в Америці набирає ваги теж і піднята уже в „Свободі" справа українських фармерських осель та рільничих кооператив. Це добра нагода виявити в ділянці земельного господарства нашу власну ініціятиву.

Що писала "Свобода" тому 40 років?

23. вересня 1909 р.

КАНДИДАТ ДО НАЙВИЩОГО СУДУ В ПЕНСИЛВЕНІЇ — СИН БАТЬКА РОДОМ З ГАЛИЧИНИ.

У політичнім оголошенні перед виборами, визначеними на 4. листопада, находиться зазив до голосування на вибір судді до Найвищого Суду в стейті Пенсилвенія. Його світлина поміщена в „Свободі", а під нею є аргументи, чому його повинні вибрати. Кандидатом є Роберт фон Мошискер, тодішній суддя в Филаделфії. Його батько походив з Галичини, а перенісся до Америки в часі боротьби за волю. Освівши у Вашингтоні став доктором і професором вищих шкіл. Син Роберт, осиротівши з малку, покінчив правничі студії і незабаром став помічником прокуратора в Филадефії. Тепер уже кандидує на становище судді при Найвищім Суді стейту. — „Дав би Господь, щоб українські діти в Америці пішли слідами такого взірцевого чоловіка" — пише „Свобода".

30. вересня 1949 р.

З ПРОТОКОЛУ З РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ ГОЛОВНОГО УРЯДУ У. Н. СОЮЗУ.

Засідання відбулося в днях 8-9-10 вересня 1909 в Шікаґо. Службу Божу відправив у церкві св. Миколая духовний отець Михайло Балог, а проповідь виголосив о. Микола Струтинський. Коли урядники прийшли до залі засідань, предсідник Д. Капітула подав до відома, що засідання скликано до Шікаґо тому, що тут є осередок ворогів організації. При складанні звіту за минулий рік предсідник пригадав на спроби відірвати тов. ім. Івана Наумовича, від. 138 у Филаделфії, одначе суд присудив, щоб киринники віддали затримані відділові гроші, чартер, печатку й книжки. Із звіту гол. рекордового секретаря Т. Лабовського виявилося, що від X конвенції У.Н.С. до кінця серпня 1909 р. Союз збільшився на 2,982 членів, а всіх членів є 10,266. Відділів з кінцем серпня було 253. Зі звіту гол. фінансового секретаря Семена Ядловського виявилося, що за той час було в приходах $161,248.51, а в розходах $156,680.73, отже каса зросла на $4,567.78. Загальний стан каси виносив $50,639.04.

ОГОЛОШЕННЯ.

Українсько-англійський Тлумач „Товариш", підручник для англійської мови, грубости 256 сторінок, продає Андрій Савка при 52 Грін Ст. у Джерзі Сити, Н. Дж. Ціна 60 ц.

При церкві св. Михайла в Шенандоа, Па., заложено торгівлю церковними товарами під назвою „Ризниця". Вона міститься в старій церкві на Вест Сентер Стріт.

ЗАПОВІДАЮТЬ „ВСЕНІМЕЦЬКИЙ" УРЯД В СОВЄТСЬКІЙ ЗОНІ.

Берлін, 3. жовтня. — Вчора в совєтській зоні влаштовано цілий ряд комуністичних „мирних демонстрацій", під час яких комуністичні лідери заповідали швидке встановлення німецької держави з „всенімецьким урядом". Вступом до цего мали б бути „вибори" в соєтській зоні, точної дати яких ще не проголошено, але які мали б відбутися ще до кінця цього року. Ця большевицька комедія мала б бути відповіддю на встановлення західно-німецької федеративної республіки.

СУСІДСЬКА ДЕМОКРАТІЯ

Мільйони американців, які живуть в містах, мають тільки добре глянути на свої власні подвіря, умови життя довколо них, щоби вповні оцінити так званий „Плян Ярдвил". Це є плян для поліпшення життя в містах, для усунення високих деревляних парканів, що розділюють подвіря, вивезення сміття та обернення тих подвір в городи та садки, або грища. Усунення високих парканів (звичайно їх замінюють легкими дротяними перегородами) є тільки одною частиною Пляну Ярдвил. Остаточною метою пляну є усунення перегород упередження, нетерпимости на грунті політичнім, релігійнім, або расовім, перегород, що розділюють сусідів і не дають можливости розвиватися демократії в щоденнім, сусідськім житті.

Плян Ярдвил — пропагований відомим жіночим журналом „МекКолл' — започатковано минулого року у Филаделфії за підтримкою місцевих громадських організацій. Місце для першого „Ярдвилу" у Филаделфії вибрала міська плянова комісія — він мав бути прикладом для інших дільниць. Охоплено було пятнадцять будинків в одній дільниці, що є почасти індустріяльна, почасти мешкальна. Родини, які мешкали в тих домах, мало знали одні других — як то звичайно буває у великих містах — і були з різного роду. Як більшість людей, які не знають своїх сусідів, так і мешканці тих домів спочатку були проти ідеї „Ярдвилу". Цей спротив вдалося подолати щойно після кількох зборів та дискусій на ту тему в крамниці з солодощами. Поволі витворювався добросусідський настрій. Працюючи разом над пляном розсадження садків, влаштовання їдальні на свіжім повітрі, грища для дітей, аби це бавилися на вулицях, люди побачили, що вони мають багато спільного.

З часу як організовано перший „Ярдвил", ідея його поширилася на яких сорок великих міст. Крім того яких 400 громад зацікавилися тим пляном.

Цікавий приклад „Ярдвила" є в місті Атланта, в стейті Джорджія. Ним зайнялися сорок родин. Один власник крамниці з квітами, заступник директора одного складу з лісовим матеріялом, управитель крамниці з насінням та директор компанії, що виробляє матеріял для дахів — всі вони не тільки запропонували свою працю без жадної оплати, але також дали матеріяли, потрібні для переведення спільного пляну. Мешканці дільниці створили фахові комітети — мулярів, столярів, малярів і т.п. Міські вантажні авта повивозили сміття з наміченого міста.

Ще більш цікавий „Ярдвил" майже закінчено в місті Сіятил, в стейті Вашинґтон. Його називають інтернаціональним „Ярдвил" тому, що між його мешканцями є японці, китайці, филипинці, нігри і білі. Праця почалася минулого березня за підтримкою деяких міських бизнесових та громадських організацій, включаючи ромадську Раду Джаксон вулиці. Ця Рада постановила перевести в життя намічений проект в своїй дільниці.

З поступом праці зростало порозуміння та співпраця. Це помічалося на складі Добродійного Комітету, де були заступлені різні расові та релігійні групи міста. Це було помітно на всіх групах, що працювали над проектом, в переконанні, що ліпші умови життя роблять американців ліпшими. Це проявлялося в таких випадках, як на обіді минулого червня, яким позначено початок праці. На тім обіді молитву прочитав будійський священик; японці впорядкували цвіти; музиканти — китайці. За обідом зійшлися господині, громадські діяч, промисловці.

Інтернаціональний „Ярдвил" досягнув фактично стоеї мети ще до цілковитого закінчення, бо остаточною метою кождого „Ярдвилу" є „підтримувати приязнь і добросусідські взаємовідносини поміж родинами".

Майже в кожній дільниці якогось американського міста це значило би приязнь поміж родинами різного походження, різних релігійних вірувань — протестантів, католиків, жидів. Навчились би поважати погляди інших, після того як знайшли способи для спільної праці в спільних проектах.

Як казав редактор журналу МекКалл, Отис Вайз: „Можливо, що шлях до світового миру йде через наші подвіря, що починається знесенням високого паркану поміж двома сусідами".

Загальна Рада.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

БРІДЖПОРТ, КОНН.

Сповнили свій обовязок.

Недавно була згадка в „Свободі" про смерть і похорон бл. п. Мартина Пушкарського, члена нашого 59 відділу У. Н. Союзу. Подібна згадка, ширша і з неправдивим представленням справи, була ще в двох інших газетах. У звязку з тим дописом стверджую, що є неправдою, будьто би урядники цього відділу не брали участі в похороні. По своїх зборах члени відділу разом зо секретарем пішли до погребового заведення, де лежав Покійний і віддали йому останню прислугу як своєму членові. Багато членів, хоч це була вакаційна пора, взяло участь разом з секретарем теж і в похороні, аж на цвинтар. Шість членів з відзнаками, несли тіло Покійного. А чому ці члени не пішли до церкви, це вже інша справа. Вона звязана з тим минулим, коли тих членів-основателів церкви до неї при допомозі детективів не впускалось. Ось тут причина! Тов. Українська Січ чесно сповнило свій обовязок зглядом свого члена, бл. п. Мартина Пушкарського. Воно дало вінок і автомобил на похорон і виплатило від себе вдові по Покійнім $50. Сповнили свій обовязок теж і відділові урядники та члени.

Михайло Галькевич,
секретар 59 від. У. Н. С.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Важне для скитальців міста Филаделфії.

Ідучи на зустріч бажанням членів Українського Народного Союзу, відділу ім. С. Петлюри, ч. 189, Управа Відділу рішила розпочати курс англійської мови для цих українців, що недавно прибули з Европи.

Курс пічнеться 8. жовтня в год. 10 рано, в домівці Українського Поступового Клюбу при 1938 - 40 Джермантавн евені. Курс є безплатний. Вчити будуть українці, тут роджені й виховані, що добре володіють обома мовами.

Наука буде відбуватись днями й вечерами, так, що кожний, хто схоче навчитися англійської мови має тепер нагоду скористати з цього курсу.

Хто зо скитальців не є ще членом Українського Народного Союзу, а хоче навчитися англійської мови, як також бути членом славної сімї „Батька Союзу", хай зголосить ся писемно до секретаря: M. Charambura, 108 Franklin Ave., Cheltenham, Pa.

Особисто голоситися можна до Клюбу при: 1938-40 Germantown Ave., Philadelphia 22, Pa. в понеділки, середи й пятниці між год. 7—9 вечером.

БУРЖУЙКА

(Докінчення зі стор. 2-гої).

„Коли так не скажеш, — казала я їй, — то тебе не приймуть туди і ти помреш, як Петя". Вона плакала. Довго бродили ми містом, доки потрапили до дитячого притулку. Поцілувала Олю і послала до брами. Я дивилась їй вслід. Пля йшла біля тину, часто оглядалась до мене і пакала. Через хвилю я зникла з тієї вулиці. Сльози заливали обличчя. Небачила навіть стежки перед собою. Приїхала додому розбита. В душі пусто і холодно. Взяла сина і пішла по селах жебрачити. Кожної неділі їздила в місто. Як злодій, ховалася я за рогом вулиці і чекала. І коли діти йшли на прогулянку, я дивилась на свою сирітку і плакала. Але одної неділі я непобачила серед дітей чорну засмучену голівку. Від людей довідалась, що дітей розіслали в різні місця. Моя Оля мала інше призвіще і я немогла її знайти. Цілий рік шукала її — даремно. Тепер, дякуючи Богові, я її знайшла". — жінка замовкла, витерла хусткою очі. Слідчий підвів плечі:

— Набожна дуже, а брехати вмієш добре.

Жінка стрепенулась:

— Не вірите, голубчику, що Оля — це моя дочка. Родимка на шиї і великий шрам у неї на руці. Їй же Богу! —

— Досить з тим Богом носитись! Скажи відверто, хто тобі цю брехню про голод розказував?

— Я... я сама бачила і знаю.

— Гаразд, — злісно сказав слідчий, а скажи, де був твій чоловік? Чому він не бився з тобою вкупі, як риба об лід. — Він хіхікнув. Жінка глянула йому прямо в очі.

— Його арештували.

— Коли? — ніби проснувшись, запитався слідчий.

— В 31 — відповіла жінка.

— А не знаєш за що його арештували? —

— Не знаю.

— Так, так, — роздумуючи, мигукнув слідчий. Встав, пройшов по кімнаті.

— А коли його арештували — вдень чи вночі?

— Вночі. Приїхала машина і забрала. Всю хату перевернули. Папери якісь шукали.

Цапина борідка наблизилась до жінки і процідила:

— Громадянко! То він не арештований, а репресований. Маленька помилка. Ха-ха-ха. Отже з дочкою ви мусите почекати — поважно сів у крісло. Жінка підвелась і крізь сльози промовила:

— Та невже я рідну дитину не маю права взяти назад. Невже Оля мусить зоставатись в цій каторзі. — Слідчий почервонів, очі налилися кров'ю. Він став, стукнув кулаком по столі.

— Яке право шукаєш ти? Яка — а ка-а-торга-а-а. Ледащо. Розкидала дітей, віяться, гулять закортіло, а тепер голодом бтпераєшся. Каторга, голод. Буржуйка.

Він подзвонив у телефон.... Мовчанка... На порозі з'явились дві постаті, з наганами по боках.

— Ведіть її. Поговориш, сміття буржуйне, в іншому місці. Жінка ступила крок і, як підстрелена, зойкнула — „Ол-юю". — Слідчий потріпав борідку, посміхнувся і кинув навздогін:

— Ол-я. Ха-ха-ха. Федот, да нетот. — Залізні двері з скрипом зачинились.

— • —

Згодом вийшов слідчий надвір. Став, розставивши ноги, біля вікна і улесливо промимрив:

— Оля Любімова. Іди, дитинко, в їдальню вечеряти. Та жінка брехала, що вона твоя мати. Це — буржуйка брехлива.

— Як? Буржуйка! — Оля поблідла. — Та це ж моя мама. Мамочко! —

Раптом рвонулась і побігла через подвір'я. Олю зупинали дівчатка. Вони здивовано питали:

— Чого плачеш, Олю? Хіба не ідеш з мамою додому?

— Не іду. Моя мама буржуйка. —

Вбігла в кімнату. Впала в ліжко і довго здригались від горя дитячі плечі. Діти розходились по кімнатах. З клубу доносились уривки пісні.

„...Я другой такой страни не знаю,

Где так вольно дишет человек..." — Тягли тонкі дитячі голоси. Темніло.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Дня 11. вересня 1949 року в 56 році життя померла

АННА ГАЙДУК,

членниця Тов. „Українська Січ", від. 39 У. Н. Союзу в Сиракюз, Н. Й.

Покійна походила з міста Зарваниця, пов. Підгайці, Західна Україна.

До У. Н. Союзу і Товариства вступила в році 1932, як також Покійна була головою Укр. Золотого Хреста. Полишила в смутку мужа, 2 сини і 3 доньки. Похорон відбувся 13 вересня, з дому жалоби 132 Bryant Ave., при участи родини, уряду Товариства, членів і знайомих, до української церкви св. Івана Хрестителя, а відтак на укр. грек.-кат. цвинтар св. Івана Хрестителя в Сиракюз, Н. Й. — В. Й П.!

Віктор Осухівський, секр.

Дня 23-го вересня 1949 року померла у 63 році життя

ПАРАСКЕВІЯ САВІЦЬКА

членниця Тов. Любов, від. 298, У. Н. Союзу в Бронкс, Н. Й.

Покійна походила з села Коцурів, повіт Вібрка, Західня Україна. Полишила в смутку мужа Онуфрія, два сини: Николая, учителя вищої школи в Бронкс, замужного з Анастазією Шаврук, незамужного Михаїла, замужну дочку Анну Макаріо і чотирьох внуків.

Похорон відбувся з погребового заведення П. Яреми до церкви св. Юра в Ню Йорку при семій вулиці, 26 вересня. Покійну поховано на цвинтарі св. Раймунда в Бронкс, Н. Й. В. Й П.

В. Морозович, секр.

ПОДЯКА

Отсим складаю щиру подяку родині мого дорогого мужа бл. п. ВАСИЛЯ ХОМИ, як також моїй родині. Дякую нашому парохові Всч. о. В. Красєському і оо. Д. Лаптуті і М. Созанському та членам Тов. ім. Богдана Хмельницького, від. 133 УНС, за репрезентативну участь в похороні. Дякую усім приятелям і знайомим, що прийшли відвідати Покійного і попрощати в останнє, за слова потіхи і співчуття, за Служби Божі, за вінці та за численну участь.

Хай Всевишний нагородить сторицею!

Жена Пелагія Хома.

ТАРЗАН, ч. 2189. Тікар жде самий.

Виминаючи град куль...

...Тарзан злучився з Дженою

і разом вони подалися на край містечка.

„Одначе вони мусять десь зійти наділ" — закричав Справл і сторожа пігнала вперед...

...саме, як Тікар стояв нерішений, здивований дивним видом міських вулиць.